

*Рано или късно всеки читател съзнава,
че е имал нужда от книга като тази.*

Виктория Бешлийска

ТРЕТО ЦАРСТВО

КОСТАДИНА
КОСТОВА

СН[®]
СОФТПРЕС

Глава 1

Баща му все бе повтарял, че за свободата се воюва и се палят свещи, не се приказва и не се вдигат наздравници. С това убеждение Богдан Врангелов беше живял в поробените български земи и с него се бе хвърлил към смъртта на бойното поле на Шипка, където в реки от кръв се беше изковала българската свобода.

Гавраил стоеше в дъното на оживения салон на дома си и си мислеше колко далеч от бащините идеали го бе отвел дългът му. Откакто служеше като капитан в Лейбгвардейския конен ескадрон, беше вдигал безброй наздравници и бе слушал безброй слова за свободата. Свободата като сбъднат блян, като заслужена съдба, като подарък, за който дължат благодарност – преди на руския император, сега на Кобургите от Ебентал. Дори когато князът не беше в столицата, обществото спазваше своите ритуали.

При поредната наздравница за скорошната сватба на княза гостите викнаха: „Ура! Да живей!“ Гавраил потърси жена си с поглед. Стъпките на Яница грациозно и премерено следваха ритъма на един танц, в който тя отдавна бе достигнала съвършенство. Посрещаше ново-дошлите, поддържаше няколко разговора едновременно, незабелязано насочваше подходящите гости в една посока и държеше конфликтните двойки надалеч. В същото време се грижеше за музиката, храната и приповдигнатото настроение. Под умелото ѝ ръководство всяка вечеринка се превръщаше в прием по образ и подобие на дворецов бал. Погледите и разговорите я следваха неотлъчно, а тя отговаряше на вниманието с тиха усмивка, запазена за отбрана компания.

Роклята ѝ тази вечер беше пищна сребриста коприна, дръзко декорирана и украсена по раменете с най-фина калоферска дантела. Гавраил не спираше да се удивява как, появеше ли се Яница, всички останали жени сякаш избледняваха пред дръзките ѝ черти. Беше висока, смугла, с тъмни коси и царствена осанка. Усетила очите му

върху себе си, тя го погледна през рамо, от което внимателно наредените къдри около лицето и врата ѝ се разлюляха тежко. След кратко колебание отговори на усмивката му, но очите ѝ останаха замислени. Търсеха упрек, беше му ясно.

– Такава жена и аз не бих я изпускал от поглед!

– Майор Йорданов – Гавраил кимна на появилия се до него офицер.

Майорът, веселяк с гръмогласен смях, имаше необичайно сериозен вид тази вечер. И него го уморяваха непрекъснатите соарета и празненства.

– Говорите от опит, предполагам?

Майоршата, пълна жена, която споделяше нрава на мъжа си, напомняше на Гавраил за зимните вечери у дома в Пловдив заради лекия аромат на печени ябълки, който се носеше около нея.

– Много си галантен, Врангелов – подсмихна се майорът, – но госпoжата и в младите си години не би се обидила да ѝ кажат, че не е хубавица – той посочи с глава към едно от креслата, в което съпругата му се бе разляла доволно и тактуваше с крак. На пианото по-малката сестра на Яница – Ружа, тъкмо бе подхванала особено весела мелодия.

В очите на майора светна умиление.

– По-добра спътница аз не бих могъл да си пожелаая. Но твоята – той му смигна дяволито, от което пълното му лице доби вид на попрезрял домат – е съвсем друго нещо. Красота, изтънченост... А знаем и как говори – има глава на раменете момичето. Да я пазиш, ей!

Думите бяха добронамерени, но Гавраил усети как челюстите му се стягат от раздражение. Яница достатъчно често го караше да се чувства като хлапак и без помощта на висшето офицерство. Отпи от виното си и се обърна към майора, оставяйки салона зад гърба си.

– Господин майор – подхвана той, – бих искал да ви попитам относно един офицер от Шести пехотен полк.

– Оплакване ли имаш?

Гавраил се умисли, завъртя напитката в чашата си и проследи как се плъзга на милиметри от ръба. Не, имаше предчувствие, но надали някой, било то и приятелски настроеният Йорданов, би обърнал внимание на предчувствия.

– Нищо официално. Но вчера на зарята го хванах да тормози един гражданин до конюшните...

– Казимов?

Гавраил кимна. Майорът изсумтя и смръщи нос, от което рунтавите му мустаци се вирнаха до ушите.

ТРЕТО ЦАРСТВО

– Затънал е в дългове от комара, макар да успява да го скрие засега. Такива като него обичат да създават проблеми. Не му е за пръв път, но се боя, че няма какво да се направи. Завързал е приятелства на високи места.

– Негово Височество?

Йорданов кимна бавно, но добави:

– Не само.

Разбира се, помисли си мрачно Гавраил. Времената бяха бурни и сурови, политическите страсти едва-едва скрити зад позлатената фасада на европейски сгради, парижка мода и виенски мебели. Амбициозни подлещи като Казимов действаха с широк размах, стига да познаваха правилните хора и да даваха правилните отговори.

– Познавах го като подпоручик по време на Сръбско-българската война – умислено каза Йорданов и присви очи. – Спомням си го малко преди Радомирският отряд да се сформира. Беше в една от дружините на капитан Кисов, но после разбрах, че е бил преместен по болест. Така и не разбрах как след това толкова бързо го произведеха в капитан.

Майорът въздъхна и погледна към Гавраил с болезнено познато съжаление.

– Ти имаше брат в отряда, нали?

– Братовчед.

– Смели момчета. България ще им е длъжна завинаги.

– Не, господин майор – процеди Гавраил и усети горчилката да лепне по небцето му. – България почти ги е забравила.

Еlegantното едноетажно здание на Юнион клуб предлагаше на чуждестранните гости и дипломатите от чуждите мисии остров на изисканост и подреденост, на какъвто новопристигналият в България европеец не се и надяваше. Гавраил прекалено често бе виждал удивлението на чужденците от престижното образование и добрите обноси на българските офицери и дипломати, за да го намира вече за ласкателно. В началото обаче се бе наслаждавал да надминава очакванията на събеседниците си сред облицования в тъмно дърво и лъхаш на кожа салон на клуба.

Военният министър Савов го бе извикал рано сутринта да уговарят приготовленията около пристигането на княза и княгинята. Бяха

се съгласили, че най-добре е още няколко гвардейски роти да се присъединят към кортежа и Гавраил предложи да замине за Търново и да съпровожда свитата по пътя през Балкана и Пловдив до столицата.

След като напусна кабинета на министъра, Гавраил тръгна да се прибира, но неусетно взе друго решение и краката му го отведоха в Юнион клуб. Член беше от миналата година по покана на Свилен Северов, брата на жена му.

Пред входа се спря и свирна на вестникарчето на отсрещния ъгъл. То дотича, стиснало купчина вестници под мишница, и Гавраил му бутна в шепата едно рупче, за да предаде на Яница да не го чака.

Нямаше да е доволна. Напоследък всеки ден го посрещаше за обяд на подредена трапеза, докато им сервираха любимите му гозби. Да ожали човек бедната Стояна, която и без това ставаше преди първи петли, за да смогне да приготви ястията за всички сбирки, които жена му организираше.

Прекрачи прага на клуба със смътното усещане, че е направил голяма пакост. Човек цял живот гони уюта на майчината трапеза, докато не го получи и не осъзнае, че това, което всъщност му липсва от детството, е свободата. Подсмихна се печално и реши, че ще измисли как да изкупи вината си пред Яница.

Клубът беше пълен както обикновено по това време. Гавраил обядва в компанията на двама наскоро пристигнали с „Ориент Експрес“ английски журналисти, след което се оттегли в читалнята. Отпусна се в дълбокото кожено кресло и се зачете разсеяно във вече поостарели издания на европейската преса.

Френският журнал *Revue des Deux Mondes* пишеше за сватбата на княза и принцеса Мария Луиза Бурбон-Пармска в Пианоре.

Сватбата на княз Фердинанд, който от няколко години се установи в София, без да получи чуждо признание, е събудила Балканския въпрос, въпросът за Берлинския договор и неговите последици.

Следваха коментари за произхода и връзките на двата благороднически рода и значимостта на балканската им авантюра, което не вълнуваше особено Гавраил. Отдавна се бе примирил, че в Европа се играе една безкрайна партия шах между стотици фигури и че ходът на играта диктува съдбата и на неговото отечество. От фигурите обаче така и не можа да се заинтригува, дори след, а може би поради, годините, прекарани в служба близо до Двореца. Надяваше се само княгинята да е готова да приеме новата родина в сърцето си, така както България щеше да приеме нея.

ТРЕТО ЦАРСТВО

Статията завършваше оптимистично: *казват, че княжеската двойка е прекрасна; предстои им бъдеще, пълно с приключения.*

Гавраил изсумтя мрачно, спомняйки си приключенията, които бе преживял предишният княз.

Движение откъм салона привлече вниманието му. Бегло разпозна високия червендалест мъж с цилиндър и внушителни бакенбарди като член на германската дипломатическа мисия. Вървеше под ръка с руса жена в рокля от тъмен атлаз и кадифе. Лицето ѝ беше наполовина скрито от широката периферия на отрупана с бог знае какво шапка – на върха май гнездеше черен паун? Кокетно нацупените ѝ устни се разтеглиха в ленива усмивка по посока на Гавраил, докато германецът разговаряше на боботец френски с *maître d'* на ресторанта. Елегантно и едва забележимо жената наклони глава, откривайки цялото си лице както се открива скъпа картина в галерия. Хубостта ѝ действително бе достойна за четката на велик художник. Гавраил усети предателско стягане и изостряне с цялото си същество, но след мига на първично привличане всичко изчезна изведнъж и той продължи да я гледа с нарастваща досада. Не бе по-различна от останалите красавици, които му хвърляха погледи крадешком – със или без знанието, че е женен. Когато спътникът ѝ се насочи към трапезарията, тя го последва на крачка разстояние и хвърли последен поглед през натежали клепки, след което сведе очи и изчезна. Мимолетното възмущение го ядоса и раздразни. Трябваше му време да осъзнае, че някой развеселено повтаря името му и навира лицето си пред очите му.

– Раднев – констатира гласно Гавраил.

Капитан Петко Раднев, също гвардеец, даваше часове във Военното училище и често прекарваше кратките почивки и обяда в клуба. Със засуканите си мустаци и дребни засмени очи той беше любимец и на дамите, и на кадетите. А и на Гавраил, ако трябваше да е честен. Допадаше му, че приятелят му говори прямо и без заобикалки, а на умението му да се наслаждава на живота във всеки един момент завидваше съвсем искрено.

Раднев, застанал прав с длани върху близката маса, се обърна театрално по посока на напусналата вече руса дама и подсвирна тихо под мустак.

– Разбирам, приятелю, и аз бих се разсеял, ако ме погледне така, но уви – изцъка с език и се изправи рязко, скръствайки ръце, – какъв съм аз, че да ме гледат – да не би да съм ти равен по ранг, несравнимо

по-красив, че и ерген? Да взема и аз да се ожена, за да ме заглеждат повече?

Повече нямаше накъде, помисли си Гавраил. Стана и потупа приятеля си съчувствено по рамото.

– Не унивай, Раднев, ти и за конете така говореше, но виж – взехте се!

Приятелят му застина на място и смръщи дебели черни вежди, а после избухна в смях.

Предния месец конят му бе окуцял и се наложи да го смени, но три жребеца подред, служили години без инцидент, го хвърляха от седлото. Накрая една кротка кобилка склони, но не без уговаряния и гощавки. Раднев няколко дена ѝ носеше скришом захар, а веднъж и от прочутия сладкиш на майка си, докато кобилата най-последно му позволи да я язди. Цялата история шеговито се разказваше сред офицерите с название „Най-краткият годеж“.

– Ах, ама и ти си една гадина! Хайде, хайде да те черпя едно.

Двамата се отправиха към салона.

Откъм билиардната стая вдясно се чуваха бурни гласове, смях и подвиквания, каквито бяха рядкост в клуба. Още по-неочаквано бе някой да запее рано следобед.

Гавраил и Раднев се спогледаха и в безмълвно съгласие влязоха там. В дъното на стаята, в центъра на шумната компания около масата за карти, първият министър си припяваше, докато раздаваха картите.

Гавраил и преди бе попадал на Стамболов в разгара на игра на *Chemin de fer* и го бе виждал да се ядосва толкова, че да се хвърля през масата и да сграбчва противника за реверите. Не беше шега работа да играеш на карти срещу министър-председателя – той хем страшно се палеше, хем не търпеше да му се подмазват и да раболепничат около него. А най-не търпеше да губи.

Сега радостта му личеше и в гласа, и в присвитите татарски очи – явно си беше намерил достоен противник. Гавраил потърси познато лице сред другите играчи, но повечето бяха с гръб, а чертите им се губеха в сумрака на помещението. Всяка ръка около масата държеше цигара и струйките дим се плъзгаха кръшно към високите тавани. Миризмата на коняк и тютюн в стаята се смесваше с остра нотка на пот и вълнение.

Раднев поклати глава и се наведе към Гавраил.

ТРЕТО ЦАРСТВО

– Като го гледам, бих го взел за най-веселия и безобиден човек в града – каза тихо и вдигна вежди.

– Колко ли са правила тази грешка?

Стамболов вдигна очи и като видя Гавраил, наклони любопитно глава.

– Капитан Врангелов, добре сте дошли. Ще се присъедините ли?

Няколко глави се надигнаха от картите и кимнаха в приветствие. Най-близо до вратата седеше Радой Казимов. Той се обърна рязко и пусна тънка усмивка изпод също толкова тънки мустаци. Гавраил не пропусна да отбележи разкопчаната му яка и разрошения перчем. Сумракът в стаята може и да скриваше зачервените от алкохол лица, но не и блясъка в очите. Гавраил си го спомни в нощта на заревото за Гергьовден. Бе го сварил зад конюшните, докато пребиваше свит на земята мъж. Лъсналото от пот лице тогава бе изкривено от гняв. Казимов бе опитал да оправдае сцената с някаква кражба, но добре разбираше, че Гавраил не повярва. И сега го гледаше така нагло и самодоволно.

– Не бих възлагал надежди, господин министър – каза Казимов, обръщайки отново гръб на новодошлите. Гласът му звучеше неочаквано трезво. – У капитан Врангелов няма да откриете и една непочтена жилка, даже може да ви задави от добросъвестност. Да го направим раздавач!

Стамболов погледна хладно мъжа пред себе си. Веселието отпреди малко отстъпи място на раздражение.

– Не бих очаквал друго от военен с неговия ранг – каза той, въпреки че от компанията около масата беше явно, че първият министър не страни от офицерите любители на комара.

– Всъщност ще играя, ако има място – каза Гавраил, с което изнепада и Раднев, и себе си.

Кандидатите да напуснат играта се оказаха много и след минути Гавраил и Раднев държаха картите си.

Бакарата не беше сложна игра – печелеше точки този, чиито карти имаха сбор най-близък до девет, – но претърпяваше много модификации именно заради простите правила. Те позволяваха и вниманието, и тънкостта на начинанието да се измести от самите карти върху играчите, техните слабости и усет кога да залагат. Ако насреща седеше първият министър обаче, залогът се променяше. Без да е комарджия, Гавраил знаеше славата на Стамболов – на неговата маса или залагаш, или загиваш. Тъй де, образно казано. Поне така се надяваше.